

Guia Itinerari Formatiu Tipus

Infermeria Salut Mental

(2 anys)

Autors: Gemma Torras Fàbregas, Rosa Mª Giralt Palou

Data elaboració: desembre 2014

Data revisió: Març de 2024

Data aprovació per la Comissió de Docència: 13 de març de 2024

[Pla de formació de l'especialitat basat en la guia formativa aprovada per la Comissió Nacional corresponent, que serà d'aplicació a cadascun dels residents de la Unitat Docent Acreditada sense perjudici de ser adaptat al pla individual de formació de cada resident]

Índex

Introducció.....	3
Objectius de la formació	5
Calendari de rotacions.....	8
Objectius específics	10
Atenció continuada/guàrdies	19
Sessions clíniques i bibliogràfiques	21
Altres aspectes de la formació.....	22
Pla de Formació Transversal (PFT).....	23
Activitat de recerca.....	26
Pla Individual de Formació	27
Recomanacions de bibliografia bàsica	28
Bibliografia	30

Introducció

Pel que fa a l'especialització de la Infermeria en Salut Mental podem remuntar-nos a l'any 1932 en què, per indicació del Consell Superior Psiquiàtric, es va publicar a la Gasetta de Madrid una Ordre per la qual es regulava la figura de l'infermer psiquiàtric. Des de 1998 en què es van convocar per primera vegada places per a la formació d'infermeres residents de salut mental, i fins a l'actualitat, l'especialitat d'infermeria de salut mental ha estat vinculada amb un període formatiu d'un any de durada a la titulació universitària de diplomada d'Infermeria (avui graduada en Infermeria) i a un model de formació pel sistema de residència, comú als programes d'especialització d'altres professionals de les Ciències de la Salut (metges, psicòlegs, farmacèutics, etcètera).

L'especialització del professional d'infermeria està vinculada avui en dia a la nova formació universitària de Grau en Infermeria, sense perjudici que segueixi en vigor el Reial Decret 450/2005, de 22 d'abril, que regula aquestes especialitats.

Aquest programa, que ha tingut en compte la trajectòria històrica de l'especialitat i les noves demandes que la societat planteja, s'estructura, així mateix, sobre dos eixos rellevants i innovadors. D'una banda, la formació s'organitza en una estructura comuna anomenada Unitat Docent Multiprofessional (agrupant les especialitats de tres professionals de la salut mental: infermeres de salut mental, psicòlegs clínics i psiquiatres) i, de l'altra, s'incrementa a dos anys la durada de la formació de la infermera especialista en salut mental.

Aquest programa formatiu té en compte la modificació del concepte de salut entès no com un fi en si mateix, sinó com a part integrant del desenvolupament personal, la qual cosa obliga a un nou enfocament de l'atenció centrada en l'individu sa i/o malalt, en la família i en la comunitat, incloent, així mateix, els conceptes de prevenció, promoció i rehabilitació de la salut.

Aquesta situació ha generat canvis i noves demandes de cures en el context de l'atenció, en el qual així mateix influeixen altres factors entre els quals cal destacar:

- Els ràpids canvis socioeconòmics, polítics i mediambientals.
- La proliferació de nous tipus de famílies (monoparentals, segones i/o dobles famílies, etc.) i l'envelliment de la població.
- L'aparició de nous grups de risc, amb noves formes d'emmalaltir i de morir, que modifiquen el patró epidemiològic al camp de la salut mental.

Altres elements determinants de les noves expectatives que sorgeixen al voltant de la infermeria especialitzada en salut mental venen donats pels canvis en el sistema de salut, els avenços científics i tecnològics que requereixen un personal altament qualificat i al mateix temps unes determinades capacitats i habilitats relacionals que li permetin optimitzar la promoció i prestació de cures.

El coneixement i la valoració dels canvis anteriorment exposats, al costat de l'especificitat en l'atenció als problemes de salut mental i a la demanda social d'atenció als mateixos, justifica la

formació d'infermeres especialistes en salut mental que afavoreixi la millora de la qualitat de les cures oferts per l'equip, en els diferents nivells d'atenció.

En aquesta nova etapa que s'inicia, l'Especialitat d'Infermeria de Salut Mental es desenvolupa juntament amb altres especialitats a l'empara del que preveu el nou Reial Decret 450/2005, de 22 d'abril, sobre Especialitats d'Infermeria. En aquest context han sorgit arguments afegits que amplien i actualitzen la justificació de l'existència i continuïtat de l'Especialitat d'Infermeria de Salut Mental.

D'una banda, el Reial Decret 183/2008, de 8 de febrer, pel qual es determinen i classifiquen les especialitats en Ciències de la Salut i es desenvolupen determinats aspectes del sistema de formació sanitària especialitzada, que entre altres aspectes, i tal com hem senyalat anteriorment, s'estructura la formació en Unitats Docents Multiprofessionals, reforçant la necessitat del treball en equip, en el qual cada professional desenvolupa les competències específiques de la seva disciplina a la vegada que requereix el maneig d'un conjunt de competències de caràcter transversal que justifica la necessitat d'una formació especialitzada de tots els membres de l'equip, tal com es desprèn del que preveu la Llei 44/2003, de 21 de novembre, d'ordenació de les professions sanitàries.

D'altra banda, el document de l'Estratègia en Salut Mental del Sistema Nacional de Salut, aprovada pel Consell Interterritorial del Sistema Nacional de Salut, el dia 11 de desembre de 2006, estableix un conjunt de mesures i objectius en salut mental que no podran ser realitzades sense un elevat nivell de formació especialitzada i una millora del dèficit important d'infermeres especialistes a Espanya, pel que fa a les ràtios europeus.

DEFINICIÓ DE L'ESPECIALITAT. ÀMBIT D'ACTUACIÓ

La infermera especialista en salut mental és el professional sanitari que, amb una actitud científica responsable i utilitzant els mitjans clínics i tecnològics adequats al desenvolupament de la ciència en cada moment, proporciona una atenció especialitzada en salut mental mitjançant la prestació de cures d'infermeria. Aquestes cures especialitzades es duen a terme en els diferents nivells d'atenció (promoció, prevenció, tractament i rehabilitació de la salut mental), tenint en compte també els factors extrínsecs que intervenen en l'aparició de les alteracions de la salut mental.

L'àmbit d'actuació de les infermeres especialistes en salut mental abasta tant l'atenció hospitalària, en règim d'hospitalització total o parcial, com l'atenció a la comunitat a través dels centres de salut mental especialitzats, centres d'atenció primària, domicilis, institucions socials (escoles, residències, centres d'acollida...) i/o centres destinats a realitzar activitats rehabilitadores relacionades amb la salut mental. Aquesta actuació especialitzada, es desenvolupa tant en els centres del Sistema Nacional de Salut com en centres privats degudament autoritzats.

Objectius de la formació

L'objectiu general del programa és formar infermeres especialistes de salut mental que assegurin la prestació de cures a individus, famílies i grups en els diferents nivells d'atenció de salut mental, dotant-les de la qualificació necessària que els permeti donar una atenció especialitzada, així com formar, investigar, gestionar i assumir responsabilitats en tots els àmbits del seu camp d'actuació.

El perfil competencial de la infermera especialista en salut mental determina que a l'acabar el seu programa formatiu, aquesta sigui capacitada per desenvolupar totes aquelles competències per a les quals ha estat formada.

En finalitzar el seu període de formació, la infermera especialista en salut mental ha de ser competent per desenvolupar la seva funció en els àmbits assistencial, docent, de gestió i d'investigació. D'aquesta manera, la infermera especialista en salut mental, en finalitzar la seva formació estarà capacitada per:

COMPETÈNCIES ASSISTENCIALS

- Utilitzar la relació terapèutica com a instrument bàsic de comunicació i relació en el marc de les cures d'infermeria de salut mental i dels principis ètics.
- Formular judicis professionals a partir de la integració de coneixements, l'anàlisi de la informació i el pensament crític.
- Valorar, diagnosticar, planificar, executar i avaluar cures d'infermeria de salut mental adreçats a persones, famílies i grups, d'acord amb el concepte d'atenció integral, en el marc de la promoció, la prevenció, el tractament i la rehabilitació de la salut mental, al llarg del cicle vital, tenint en compte així mateix els criteris de qualitat i seguretat del pacient.
- Participar en l'elaboració del pla integral d'atenció a la salut mental de les persones, famílies i grups, aportant a l'equip de salut mental plans de cures específiques.
- Coordinar i afavorir la continuïtat entre els diferents nivells assistencials, mitjançant l'elaboració de l'informe de continuïtat de cures d'infermeria.
- Elaborar, aplicar i avaluar guies clíniques de cures d'infermeria de salut mental, on la persona és el centre de la intervenció, basades en les evidències científiques i participar en la creació de guies clíniques de salut mental amb altres professionals.
- Manejar i indicar l'ús de fàrmacs i altres productes sanitaris vinculats a les cures d'infermeria en l'àmbit de la salut mental, d'acord amb la legislació vigent.

- Programar i desenvolupar plans de cures d'infermeria de salut mental en l'àmbit comunitari, utilitzant la visita domiciliària com a instrument d'intervenció terapèutica.
- Coordinar les cures d'infermeria que s'ofereixen qualsevol que sigui el dispositiu i nivell d'atenció a la salut mental en què es trobi, supervisant les intervencions d'altres professionals i l'ajust de les mateixes a la planificació de cures especialitzats de salut mental establerts per a cada pacient i/o situació.
- Actuar com a gestora de casos en els problemes de salut mental que requereixen continuïtat de cures (per exemple en trastorns mentals greus), manejant l'estratègia que hagi estat consensuada per l'equip de salut mental.
- Assessorar, en qualitat d'experta, a professionals d'infermeria, altres professionals de la salut, així com a persones i /o grups.

COMPETÈNCIES DOCENTS

- Educar en matèria de salut mental a persones, famílies, grups i comunitats.
- Formar en matèria de salut mental als futurs professionals i especialistes d'infermeria, així com col·laborar en la formació d'altres professionals.

COMPETÈNCIES INVESTIGADORES

- Generar coneixement científic en l'àmbit de la salut, impulsar línies d'investigació i divulgar l'evidència.
- Liderar i/o participar com a membre de l'equip investigador en projectes de recerca multidisciplinaris.

COMPETÈNCIES DE GESTIÓ

- Dirigir i/o participar en l'organització i administració dels serveis de salut mental.
- Participar en la determinació d'objectius i estratègies en matèria de salut mental, dins les línies generals de la política sanitària i social del país.
- Gestionar els recursos humans disponibles per valorar, diagnosticar, planificar, executar i avaluar cures d'infermeria de salut mental adreçats a persones, famílies i grups, d'acord amb el concepte d'atenció integral, en el marc de la promoció, la prevenció, el tractament i la rehabilitació de la salut mental, al llarg del cicle vital.

ACTIVITATS MÍNIMES A REALITZAR

La formació es desenvoluparà sota la supervisió d'infermers especialistes, i amb les directrius que marqui el tutor del resident, havent de complir almenys les següents activitats clíniques per a la consecució dels objectius formatius:

- Participar en l'atenció de primeres demandes d'atenció psiquiàtrica (ingressos), almenys en 20 casos, introduint correctament les dades de l'ingrés (valoració, pla de cures, variables clíniques, dades del pacient, evolutiu) al programa Gacela, si és el cas.
- Realitzar consultes d'infermeria, almenys en 40 casos a nivell individual i 15 a les famílies.
- Dur a terme el seguiment complet del pacient, d'acord amb el procés d'atenció d'infermeria, almenys en els casos següents:
 - 2 infanto-juvenil
 - 5 a la assistència hospitalària
 - 4 en l'assistència comunitària
 - Col·laborar, almenys, en 2 processos grupals instal·lats.
 - Intervenir, com a mínim, en 10 situacions de crisi o urgències.
 - Participar, almenys, en 1 programa d'Educació per a la Salut Mental.
 - Participa, almenys, en 1 programa de rehabilitació psicosocial.
 - Elaborar 1 disseny de Projecte d'Investigació sobre Infermeria de Salut Mental.

Calendari de rotacions

Els diferents recorreguts pels diferents dispositius de la unitat docent són imprescindibles per a la formació del resident, per tal que conegui les diferents realitats assistencials i organitzatives dels diferents equipaments o recursos que presten atenció a la població.

Tots els dispositius en els quals es realitzi l'itinerari formatiu estaran acreditats i formaran part de la corresponent unitat docent.

Des del punt de vista de la formació, i en relació a l'establert al BOE-A-2011-9081, es considera més adequat que el recorregut per la Unitat de Salut Mental Comunitària o Centre de Salut Mental, es dugui a terme durant el segon any de formació, quan el resident hagi adquirit formació bàsica per poder afrontar les característiques específiques d'aquests centres.

Igualment ha d'ocórrer amb les Unitats de Rehabilitació i altres recursos comunitaris que intervenen en relació amb elles, en tant que s'hauria de prestar especial atenció a la gestió de casos.

En canvi, el recorregut per les Unitats de Psiquiatria d'Hospitals Generals o també anomenades Unitats d'Aguts o de curta estada, s'hauria de dur a terme durant el primer any de formació i durant un període d'un semestre.

Seguint doncs amb aquestes premisses, el calendari formatiu establert per la Fundació Althaia seria el següent:

PRIMER ANY DE RESIDÈNCIA

1. Unitat d'Aguts i Subaguts d'adults + Urgències Salut mental + Unitat d'Aguts Infanto-Juvenil durant 7 mesos:

- 1- 1r Rotatori Unitat Aguts i Subaguts d'Adults.....2 mesos.....Althaia
- 2- 2n Rotatori Unitat Aguts i Subaguts d'Adults.....2 mesos.....Althaia
- 3- Urgències de S. M.1 mes.....Althaia
- 4- Unitat d'Aguts Infanto-Juvenil.....2 mesos.....Althaia

2 Hospital de dia Infanto-juvenil.....1 mes.....Althaia

3. Hospital de dia de Trastorns de la Conducta Alimentaria.....1 mes.....Althaia

4. Rotació Lliure.....2 mesos.....a escollir

SEGON ANY DE RESIDÈNCIA

1. Programes Rehabilitació Comunitària (PSI+ PAETPI+ SESM-DI) durant 3 mesos:

- Programa Seguiment Individualitzat (PSI).....1 mes Althaia
- Programa d'atenció Específica al Trastorn Psicòtic (PAETPI).....1 mes Althaia
- Servei de Salut Mental i Discapacitat Intel.lectual (SESM-DI).....1 mes.....Althaia

2. Centre de salut mental comunitari (CSMA + CSMIJ) durant 4 mesos:

- CSMA (Programa pacient Crònic Complexe).....2 mesos.....Althaia
- CSMIJ (Consulta Infermeria CSMIJ)2 mesos.....Althaia

3. Hospital de Dia d'Adults.....2 mesos.....Althaia

4. Centre Atenció i Seguiment (CAS)2mesos.....Althaia

Objectius específics

HOSPITALITZACIÓ D'ADULTS D'AGUTS I SUBAGUTS + URGÈNCIES DE SALUT MENTAL+ HOSPITALITZACIÓ D'AGUTS INFANTOJUVENIL

Aquesta rotació s'estructura en 3 períodes, avaluable de 2 mesos de durada cadascun, amb unobjectius i nivells d'intervenció específics en cadascun d'ells.

1. Primer Rotatori Unitat d'Aguts/Subaguts d'adults

Objectius:

- Conèixer la dinàmica i el funcionament de la unitat d'aguts / subaguts.
- Iniciar-se en les actituds de relació terapèutica amb usuaris, familiars i professionals.
- Conèixer els diferents grups de fàrmacs habituals i la seva clínica farmacològica (monitorització).
- Iniciar coneixements de les principals patologies psiquiàtriques d'adults i símptomes de descompensació.
- Participar en la preparació d'aquest tractament i realitzar les cures d'infermeria durant el procés.
- Conèixer les indicacions i el mecanisme d'acció de la teràpia electroconvulsiva.
- Conèixer i manejar els programes informàtics Gacela / ETM / ETF per registrar i consultardades.

Activitats mínimes a realitzar durant aquests període:

- Realitzar 5 ingressos (primeres demandes d'atenció psiquiàtrica) i elaboració de l'informe d'alta pertinent, amb supervisió de l'infermera responsable.
- Participar activament en 5 situacions de crisi amb supervisió.

2. Segon Rotatori Unitat d'Aguts/Subaguts d'adults

Objectius:

- Conèixer les característiques de les patologies més freqüents, les intervencions terapèutiques i les cures d'Infermeria.
- Conèixer i desenvolupar tècniques de comunicació i de relació terapèutica adequades en cada tipus d'usuari i moment, així com la seva aplicació.
- Desenvolupar plans de cures infermers adequats a cada tipologia d'usuari.
- Prestar cures/realitzar intervencions d'Infermeria a les persones, famílies.
- Afrontar constructivament les situacions de crisi que es presentin a la unitat.
- Desenvolupar i mostrar capacitat crítica i reflexiva sobre la seva de fer professional quotidià , sobre els processos de presa de decisions que comporta, les repercussions de les mateixes i sobre les seves experiències viscudes en la unitat.

Activitats mínimes a realitzar durant aquests període:

- Realitzar el seguiment complet de 5 pacients.
- Realitzar 10 consultes / atencions d'infermeria a les famílies.
- Realitzar 10 ingressos de forma autònoma i informes d'alta.

3. Urgències de Salut mental

Durant aquest període, el/la resident seguirà ampliant coneixements dins de l'àmbit de la hospitalització d'adults de salut mental, però s'iniciarà en l'abordatge específic dins de les urgències de salut mental.

El/la resident, estarà ubicat al servei d'urgències de l'hospital, acompanyat pel psiquiatra adjunt que tingui aquell dia assignada la guàrdia. L'horari serà en torn de tarda de dilluns a divendres, més un cap de setmana també en torn de tarda. L'avaluació la realitzarà el psiquiatra que el tutor consideri més oportú en relació a la freqüència d'urgències efectuades amb el resident.

Objectius:

- Conèixer la dinàmica i el funcionament del servei d'urgències de salut mental.
- Aprendre habilitats comunicatives i relacionals en el maneig del pacient de salut mental en situació de crisi a urgències, sent referent el temps que la persona estigui al servei d'urgències.
- Estratègies tant de contenció verbal, farmacològica com mecànica, si es precisa.
- Aplicació de cures infermeres específiques dins aquesta tipologia d'usuaris així com la seva família.

- Psicofarmacologia específica dins d'aquest àmbit i la seva via d'administració
- Aprendre el circuit assistencial emprat, tant si l'usuari és donat d'alta com si és derivat a un altre recurs específic.
- Aprofundir coneixements en la realització d'una entrevista i anamnesi en salut mental
- Ampliació de coneixements sobre patologia psiquiàtrica amb simptomatologia aguda.

Activitats mínimes a realitzar durant aquests període:

- Participar en 10 situacions de crisi.

4. Hospitalització d'Aguts Infantojuvenil

Objectius:

- Conèixer la dinàmica i el funcionament de la unitat.
- Conèixer les diferents patologies psiquiàtriques de població infantojuvenil en fase aguda, les intervencions terapèutiques dels diferents professionals que hi intervenen i les cures d'Infermeria en especial.
- Desenvolupar tècniques de comunicació i de relació terapèutica, aprenent estratègies en el maneig de situacions de crisis.
- Desenvolupar plans de cures d'infermeria específiques dins d'aquest àmbit.
- Aprendre i aplicar estratègies d'afrontament a l'estrès, canalització de l'ansietat i resolució de conflictes amb el pacient infanto-juvenil.
- Desenvolupar i mostrar capacitat crítica i reflexiva sobre les intervencions infermeres, sobre els processos realitzats, les repercussions de les mateixes intervencions i sobre les seves experiències viscudes a la unitat.
- Conèixer la medicació més habitual, compliment de la mateixa, i control dels possibles efectes secundaris.
- Participar activament en la preparació i administració de tractaments i realitzar les cures d'infermeria durant el procés centrades en la persona.
- Conèixer i manejar els programes informàtics Gacela / ETM / ETF per registrar i consultar dades.

Activitats mínimes a realitzar durant aquests període:

- Fer 2 ingressos.
- Participar en 5 situacions de crisi.
- Seguiment complet de 2 pacients.

HOSPITAL DE DIA INFANTO-JUVENIL

Objectius:

- Conèixer la dinàmica i el funcionament de l'Hospital de Dia Infanto-Juvenil.
- Valorar, diagnosticar, planificar, executar i avaluar cures d'infermeria centrades en la persona i família de les persones amb problemes de salut mental que assisteixen a l'Hospital de Dia infanto-juvenil.
- Obtenir coneixements sobre patologia psiquiàtrica infanto juvenil i el seu abordatge en els diferents àmbits professionals
- Obtenir coneixements sobre medicació específica dins d'aquesta població
- Obtenir coneixements i habilitats sobre tècniques de relaxació específiques
- Realitzar cures/tècniques específiques infermeres dins d'aquest àmbit
- Habilitats en el maneig de l'usuari en possible situació de crisis
- Habilitats de relació terapèutica específica així com d'actitud motivacional pel canvi en aquesta població
- Participar en grups educatius establerts a nivell d'infermeria.

Activitats mínimes a realitzar durant aquests període:

- Realitzar 1 ingrés.
- Portar a terme el seguiment complet d'un pacients.

HOSPITAL DE DIA EN EL TRASTORN DE LA CONDUCTA ALIMENTÀRIA (TCA)

Objectius:

- Valorar, diagnosticar , planificar , executar i avaluar cures d'infermeria centrades en la persona i família dels pacients d'Hospital de Dia TCA.
- Conèixer la dinàmica i el funcionament de l'Hospital de Dia TCA.
- Obtenir coneixements sobre patologia TCA i el seu abordatge en els diferents àmbits professionals.
- Obtenir coneixements sobre medicació específica dins d'aquesta població.
- Obtenir coneixements i habilitats sobre tècniques de relaxació específiques.
- Realitzar cures/tècniques específiques infermeres dins d'aquest àmbit.
- Habilitats en el maneig de l'usuari en possible situació de crisi.
- Habilitats de relació terapèutica específica així com d'actitud motivacional pel canvi en aquesta població.
- Participar en grups educatius establerts a nivell d'infermeria.

Activitats mínimes a realitzar durant aquests període:

- Realitzar 1 ingrés.
- Portar a terme el seguiment complet d'un pacient.

PROGRAMES DE INTERVENCIÓ/REHABILITACIÓ COMUNITÀRIA

Aquesta rotació, de 3 mesos de durada, s'estructura en 3 períodes avaluables:

- PSI (Programa de seguiment individualitzat): 1 mes de durada
- PAE-TPI (Programa d'Atenció Específica al Trastorn Psicòtic Incipient): 1 mes de durada
- SESMDI (Servei de Salut Mental en la Discapacitat Intel·lectual): 1 mes de durada

Els objectius docents són compartits, però les activitats mínimes a realitzar són específiques.

PROGRAMA SEGUIMENT INDIVIDUALITZAT (PSI) – PROGRAMA D'ATENCIÓ ESPECÍFICA AL TRASTORN PSICÒTIC INCIPIENT (PAE-TPI) – SERVEI DE SALUT MENTAL I DISCAPACITAT INTEL·LECTUAL (SESM-DI)

Objectius:

- Conèixer els programes PSI, PAE-TPI i SEMS-DI, els professionals que en formen part i dinàmiques i circuits establerts
- Ampliar coneixements sobre patologies psiquiàtriques específiques, com els trastorns psicòtics i el seu abordatge a nivell comunitari i rehabilitador.
- Ampliar coneixements sobre tractament farmacològic i controls a seguir, així com detecció de possibles efectes secundaris o suport que precisi l'usuari en el correcte compliment d'aquest.
- Col·laborar i desenvolupar processos educatius adreçats a pacients i famílies tant a nivell individual com grupal.
- Col·laborar en processos/intervencions d'infermeria específiques dins de l'àmbit comunitari/domiciliari. Mantenir pràctica en entrevista motivacional.
- Desenvolupar actituds de relació terapèutica amb pacients i familiars dins d'aquest entorn comunitari.

Activitats mínimes a realitzar durant aquests període a PSI (Programa de Seguiment Individualitzat):

- Realitzar, almenys 5 visites domiciliàries.
- Dur a terme el seguiment complet d'un pacient.
- Realitzar 5 consultes d'infermeria a nivell individual.
- Realitzar 1 ingrés de forma autònoma.

Activitats mínimes a realitzar durant aquests període a PAE-TPI (Programa d'atenció Específica al Trastorn Psicòtic Incipient):

- Realitzar, almenys 5 visites domiciliàries.
- Dur a terme el seguiment complet d'un pacient.
- Realitzar 5 consultes d'infermeria a nivell individual.

Activitats mínimes a realitzar durant aquests període a SESM-DI (Servei de Salut Mental i Discapacitat Intel·lectual):

- Realitzar 5 consultes d'infermeria a nivell individual.

CONSULTES INFERMERIA CSMA - CSMIJ

Aquesta rotació, de 4 mesos de durada, s'estructura en 2 períodes avaluable:

- PCC (Pacient Crònic Complexa): 2 mesos de durada
- Infermeria CSMIJ: 2 mesos de durada

Els objectius docents són compartits, però les activitats mínimes a realitzar són específiques.

Objectius:

- Conèixer la dinàmica i el funcionament del servei del CSMA i CSMIJ i en concret del programa de TCC.
- Conèixer les característiques de les patologies més freqüents, les intervencions terapèutiques dels diferents professionals implicats i l'abordatge a nivell d'Infermeria.
- Conèixer i desenvolupar tècniques de comunicació i de relació terapèutica adequada i entrevista motivacional.
- Conèixer els diferents dispositius assistencials on estigui vinculat el pacient, educatius, associacionisme, o de lleure que tenen aquests usuaris.
- Conèixer les diferents intervencions infermeres realitzades, tant pel què fa a la part més assistencial, com de coordinació entre diferents nivells de la xarxa: assistencials, educatius, serveis socials, EAIA i justícia juvenil.
- Ampliar coneixements sobre patologies psiquiàtriques específiques en l'àmbit infanto-juvenil, així com la intervenció dels diferents professionals que en formen part.
- Ampliar coneixements sobre tractament farmacològic específic i controls a seguir, així com detecció i maneig de possibles efectes adversos. Conducta de compliment, control de la clínica.
- Col·laborar i desenvolupar plans educacionals adreçats a usuaris i famílies tant a nivell individual com grupal.

Activitats mínimes a realitzar durant aquest període a PCC:

- Realitzar 10 consultes d'infermeria a nivell individual.

Activitats mínimes a realitzar durant aquest període a Infermeria CSMIJ:

- Realitzar 10 consultes d'infermeria a nivell individual.
- Fer 5 consultes d'infermeria a les famílies.

HOSPITAL DE DIA ADULTS

Objectius:

- Conèixer la dinàmica i el funcionament de l'Hospital de Dia.
- Ampliar coneixements i posada en pràctica de tècniques de comunicació i de relació terapèutica, així com de la entrevista motivacional.
- Valorar, diagnosticar , planificar , executar i avaluar cures d'infermeria que s'ajustin a les necessitats de cada pacient d'Hospital de Dia centrades en les necessitats de l'usuari.
- Fomentar la rehabilitació comunitària i inclusió del usuari dins d'un funcionament comunitari.
- Col·laborar i desenvolupar processos d'educació per la salut adreçats a pacients-famílies
- Desenvolupar/participar en accions que fomentin un estil de vida saludable dins d'aquesta població.
- Entrenament en el maneig del pacient en possible situació de crisi: contenció verbal, ambiental i farmacològica en situacions de crisi.
- Ampliació de coneixements sobre la medicació més habitual així com els seus efectes adversos, tolerància i adequat control de la clínica.

Activitats mínimes a realitzar durant aquests període

- Realitzar 2 ingressos.
- Dur a terme el seguiment complet de 2 pacients.
- Participar en les intervencions grupals d'educació per la salut, almenys en 2 processos grupals durant el període d'estada en aquest recurs.

CENTRE D'ATENCIÓ I SEGUIMENT A LES DROGODEPENDÈNCIES (CAS)

Objectius:

- Conèixer la dinàmica i el funcionament del CAS.
- Conèixer les característiques de les patologies més freqüents, les intervencions terapèutiques i les cures d'Infermeria.
- Conèixer la medicació més habitual així com els seus efectes secundaris.

- Conèixer els procediments de tècniques de comunicació i de relació terapèutica, així com la seva aplicació tant en consulta com en l'entorn més proper de l'usuari.
- Col·laborar i desenvolupar processos educatius adreçats a pacients, famílies, professionals i grups.
- Desenvolupar actituds de relació terapèutica amb pacients, familiars i professionals.
- Conèixer els diferents programes de salut que es duen a terme.

Activitats mínimes a realitzar durant aquests període:

- Participació en el Programa de Desintoxicació d'OH Ambulatòria
- Coordinació amb les diferents farmàcies col·laboradores.

Atenció continuada/guàrdies

Atès que en els serveis prestats en conceptes de d'atenció continuada tenen caràcter formatiu, tindran lloc durant els dos anys que dura la formació en l'especialitat i es programaran segons el règim de jornada i descansos que estableixi en cada moment la legislació vigent. El BOE estipula que les guàrdies es realitzaran en qualsevol dispositiu de la unitat docent i es planificaran tenint en compte el compliment dels objectius del programa formatiu.

Es realitzaran continuïtat de cures amb l'objectiu d'augmentar l'exposició a l'atenció centrada en les persones amb trastorns mentals, durant els rotatoris en la unitat d'hospitalització d'aguts/subaguts d'adults i en la unitat d'hospitalització d'aguts d'infanto-juvenil.

Aquesta atenció continuada, es farà de manera complementària a la jornada laboral, contemplant uns objectius d'aprenentatges propis i específica, i per tant també avaluada de forma independent.

L'organització actual és la següent:

Una vegada el resident hagi finalitzat els seus períodes de residència per la Unitat d'Hospitalització d'Aguts i Subaguts d'Adults, per la Unitat d'Hospitalització Infanto-Juvenil, i pel Servei de Urgències de Salut Mental, els residents realitzaran dues guàrdies al mes, planificades en 1 cap de setmana de treball al mes, en torn matí o tarda, a les Unitats d'Hospitalització (Adults o Infanto-Juvenil). Excepcionalment no es desenvoluparan durant el seu període de rotatori extern.

L'avaluació d'aquest període es durà a terme al finalitzar el segon any de residència, essent avaluat pel professional amb qui el resident hagi efectuat més guàrdies.

Objectius a assolir:

- Augmentar l'exposició davant els trastorns mentals en fase de descompensació aguda tant d'adults com infanto-juvenil.
- Afavorir una atenció integral que contempli les generalitats en els aspectes bio-físico-psíquico-socials de la persona atesa.
- Ampliar les capacitats davant la detecció i actuació precoç en quadres de situació de crisi aguda de les persones ateses.
- Millorar el maneig de les situacions de risc.
- Potenciar el treball interdisciplinari i d'equip, afavorint la gestió de les persones ateses i

dels equips que han de mantenir el seu seguiment.

- Aprofundir en les habilitats per a la gestió emocional i de conflictes.

Activitats mínimes a realitzar:

Durant el transcurs de les jornades planificades d'atenció continuada , el resident haurà de poder desenvolupar un mínim de:

- Desenvolupar l'atenció infermera a nivell d'autonomia 1, amb un mínim de 6 persones ingressades en cada guàrdia, complimentant els registres de pla de cures a el programa Gacela, i els evolutius corresponents a ETM.

Sessions clíniques i bibliogràfiques

Al llarg dels dos anys de residència, el resident:

Participarà almenys en 20 sessions clíniques d'infermeria, específiques dins de l'àmbit de la SalutMental.

- 10 sessions durant el primer any de rotació, i 10 durant el segon any de rotació

Participarà almenys en 20 sessions clíniques/bibliogràfiques realitzades per l'equip de Salut Mental . Aquestes sessions es realitzen a la sala de reunions de l'edifici del CSAM.

- 10 sessions durant el primer any de rotació, i 10 durant el segon any de rotació

Participarà almenys en 15 sessions de coordinació de casos clínics a nivell d'àrea

- 5 sessions en la rotació d'Hospitalització d'Aguts/Subaguts d'adults.
- 5 sessions en la rotació d'Hospitalització d'Aguts d'Infanto-juvenil
- 5 sessions en la rotació d'Hospital de Dia d'Adults

Presentarà almenys en 6 sessions clíniques d'infermeria:

- 2 sessions a nivell d'infermeria de salut mental: 1 sessió en cada any de rotació.
- 2 sessions generals d'equip (CSAM): 1 sessió en cada any de rotació.
- 2 sessions de residents de la unitat multidisciplinari de salut mental: 1 sessió en cada any de rotació.

Altres aspectes de la formació

FORMACIONS EXTERNES INDIVIDUALS (FEI)

Les formacions externes individuals (FEI), es tracta d'un seguit de formacions externes a Althaia que s'han de realitzar durant la residència. Aquestes estan definides per a cada any de residència i per a cada especialitat, i el seu finançament està cobert pel pressupost de formació d'Althaia. La tramitació de les inscripcions s'ha de realitzar a través de Formació del Departament de RRHH (formacio@althaia.cat), i no a través de Docència. A l'actualitat la FEI definida és aquesta:

R1	4 Cursos oferts pel COIB per infermeria de Salut Mental a triar
R1	Curs TEA /TCA online (plataforma HSJD, aula pediatria)
R1	Jornada Salut Mental Adults
R1	Congrés Català d'infermeria de salut mental (ASCISAM) o Jornada catalana d'infermeria de salut mental (COIB)
R2	4 Cursos oferts pel COIB per infermeria de Salut Mental a triar
R2	Jornada Salut mental Infantojuvenil/Addicions
R2	Curs TEA/TCA online (plataforma HSJD, aula pediatria)
R2	Congrés Català d'infermeria de salut mental (ASCISAM) o Jornada catalana d'infermeria de salut mental (COIB)

En relació a l'assistència al congressos/jornades, es basaran segons la normativa vigent del Departament de Formació d'Althaia, presentant un pòster / pòster defensat o comunicació oral tenint en compte les recomanacions per part del tutor referent del resident.

Pla de Formació Transversal (PFT)

La part central de la formació dels especialistes la constitueixen els coneixements i les habilitats pròpies de cadascuna de les especialitats. Però solament això, encara que fonamental i indispensable, no permet definir el que ha de ser i el que la societat espera d'un professional del segle XXI. Ja que, en part, hi manca definició i formació en aspectes humanístics, ètica de la professió, tècniques de comunicació, recerca mèdica i eines per a la gestió assistencial.

Tots aquests aspectes comuns a qualsevol de les especialitats són també importants en el bagatge dels futurs especialistes, i moltes vegades són els que permeten establir la diferència entre els bons tècnics i els excel·lents professionals.

Els arguments per a la incorporació d'aquestes matèries en la formació d'especialistes són diversos :

1. Canvis en el rol professional sanitari - malalt:
 - Es prima la defensa dels drets i l'autonomia del pacient (carta de drets i deures del malalt).
 - La població té major accés a la informació mèdica i augmenta la seva capacitat de comprensió i per tant, de decisió.
2. Canvis demogràfics que comporten cert desconeixement de la realitat social de la població immigrada (cultura, idioma, religió, vivència de la malaltia, etc...). Aquest fet fa més vulnerable a l'especialista, al posar en evidència les mancances en tècniques comunicatives explícites.
3. Llei 44/2003, del 21 de novembre d'ordenació de les professions sanitàries.
 - Aquesta llei en l'article 5 apartat 1,c ressalta el deure del professional a tenir cura d'aspectes ètics de respecte envers al pacient i que com a resultat d'una bona comunicació ha de poder, aquest últim, prendre decisions respecte a la seva salut.
 - La mateixa llei en el mateix article però en l'apartat 1,b diu que el professional té el deure de fer ús racional dels recursos de diagnòstic i terapèutics. En definitiva, ha de conèixer la dimensió econòmica de la infra o suprautilització o de la utilització inadequada dels recursos que es tenen a l'abast.

El Programa Formatiu Complementari (PFT) té la voluntat d'oferir formació complementària en matèries rellevants en la pràctica clínica diària, que no estiguin incloses en la formació pregrau ni s'ofereixin habitualment en cursos de postgrau i mestratges.

No pretén ser una formació exhaustiva en cap aspecte, sinó assegurar la capacitat bàsica en cada una de les àrees, que després cada hospital o cada especialista podrà anar completant.

En definitiva no es tracta de matèries complementàries u optatives, sinó de coneixements i habilitats generals, comuns a totes les especialitats i exigibles a qualsevol professional que vulgui respondre a les expectatives que ha posat en ell la societat.

Aquest document recull la formació a la comarca del Bages dels especialistes en formació, tant en l'àmbit de l'atenció Hospitalària com en el de l'Atenció Primària. Cal fer esment, que des del 1997 aquesta formació es ve impartint de manera conjunta entre les dues Institucions implicades, actualment: Althaia i l'Institut Català de la Salut (ICS). Ambdues Institucions aporten els recursos materials i humans per impartir les matèries d'aquest programa formatiu.

Les funcions de coordinació del Programa van a càrrec del Dra. Laura Camps Vila, Cap d'Estudis de la Unitat Docent Multiprofessional d'AFiC de la Catalunya Central de l'ICS i el Dr. Ramon Santistevé Prat com a Cap d'Estudis de la Fundació Althaia amb la col·laboració indispensable dels responsables de cada curs.

Les activitats docents es portaran a terme durant els dos anys de residència i la metodologia de la formació serà tant amb la incorporació de coneixements teòrics i com en forma de seminaris participatius de casos pràctics.

NORMES D'ASSISTÈNCIA

L'assistència es obligada per als residents de totes les especialitats.

L'assistència mínima s'ha fixat en un 80%. Per als participants que assoleixin aquest percentatge, els coordinadors de cada mòdul valoraran conjuntament amb els professors, la suficiència de cada participant, segons els mecanismes avaluadors establerts.

PROGRAMA DOCENT

Mòdul Inicial (R1)	24 hores
• Jornada Formativa/Informativa.....	4 hores
• Formació sobre les TICs d'Althaia (ETM i Gacela).....	4 hores
• Formació sobre recursos Bibliogràfics/UpToDate	2 hores
• Taller pràctic de sutures.....	2 hores
• Suport Vital Avançat (SVA)	12 hores
Mòdul I (R1, als 5-6 mesos).....	37 hores

• Curs d'Introducció a la Farmacologia General.....	13 hores
• Curs d'Habilitats comunicatives Sanitari-Pacient.....	11 hores
• Curs d'Habilitats comunicatives Interprofessionals.....	10 hores
• Formació en Seguretat del Pacient I.....	3 hores
Mòdul II (R2)	41 hores
• Curs Metodologia d'investigació i bioestadística.....	32 hores
• Curs de Bioètica.....	8 hores
• Formació en Seguretat del Pacient II.....	1 hora
Mòdul Final (R2)	7 hores
• Gestió Clínica Aplicada.....	7 hores
TOTAL HORES PFT	111 HORES

Activitat de recerca

Un aspecte molt important de la formació és la realització per part de la resident d'un Projecte d'Investigació que haurà d'estar realitzat de forma rigorosa abans que finalitzi el seu període formatiu, sent avaluat específicament al finalitzar el segon any de residència.

TREBALL DE RECERCA

Durant els dos anys de residència, el tutor/a de l'especialitat d'infermeria de salut mental anirà realitzant suport i seguiment del treball final de residència amb el resident, derivant-lo en professionals de l'entitat que el puguin ajudar en aspectes més metodològics. També s'afavorirà que el resident pugui assistir en cursos/tallers específics en metodologia de la investigació que ofereixi l'entitat.

El treball de residència serà avaluat pel propi tutor, dins l'apartat de valoració del tutor del resident, i serà presentat en sessió clínica de l'equip multidisciplinari de salut mental d'Althaia.

Pla Individual de Formació

L'especialista en formació a l'inici de la seva formació, durant l'acolliment a la Unitat Docent, ha de rebre dels responsables de la docència de cada Unitat, Cap de Servei i Tutor, la guia o itinerari formatiu tipus de la Institució i el seu Pla Individual de Formació (PIF).

PLA INDIVIDUAL DE FORMACIÓ DE CADA RESIDENT

El pla individual de formació és individual per a cadascun dels especialistes en formació, s'ha d'ajustar a la guia o itinerari formatiu tipus i serà adaptat individualment, si fos necessari al grau d'adquisició de competències a causa d'incidències relacionades amb l'especialista en formació (baixes laborals, absències justificades i contemplades en la regulació laboral i a possibles deficiències d'aprenentatge).

Ha de constar en tots i per a cada any de formació:

- Les rotacions i els objectius que es volen aconseguir en cadascuna d'elles, tant en coneixements, habilitats i actituds.
- Les sessions clíniques recomanades, en les quals ha d'assistir i en les quals hauria de participar realitzant la presentació.
- Les guàrdies que ha de fer, almenys el cronograma i el número per mes i molt millor el pla de guàrdies a 6 mesos.
- Ha de donar informació de les activitats de recerca en què podrà participar.
- Se l'informarà i lliurarà la documentació dels activitats de formació transversal o genèrica.

Recomanacions de bibliografia bàsica

- Ackley, BJ, Lading, G B. (2007). Manual de diagnòstics de Enfermeria. Guia para La Planificaci3n de cuidados. 7ª Edici3n. Madrid: Elsevier.
- American Psychiatric Association. (1995). Diagnostic and statistical manual of mental disorders. (4ª Ed.). Washington, DC, EE.UU.
- Bermudez, J. (2003). Psicología de la personalidad. Madrid: UNED.
- Bobes J, Bousoño M, López JL, Saiz P. (2002). Enfermería Psiquiátrica. Madrid: Síntesis.
- Bulechek G, Butcher H, McCloskey J. (2009). Clasificaci3n de Intervenciones de Enfermería (NIC). (5ª ed). Madrid: Mosby.
- Chinchilla A. y cols. (2011). Breviario de urgencias psiquiátricas. Barcelona: Ed Elsevier-Masson.
- Colomer A J y cols. Guía de cuidados enfermeros en salud mental de Aragon. Servicio Aragonés de Salud.
- Fornés J, Carballal Mª C. (2001). Enfermería de salud mental y psiquiátrica. Guía pràctica de valoraci3n y estrategias de intervenci3n. Madrid: Ed. Panamericana.
- Fornés J. (2007). Enfermería de Salud Mental y Psiquiátrica. (2ª Edici3n). Madrid: Panamericana.
- Johnson M, Moorhead S; Bulechek G, McCloskey Dochterman J, Maas M, Swanson E, Butcher H. (2007). Interrelaciones NANDA, NOC y NIC. Diagn3sticos enfermeros, resultados e intervenciones. (2ª edici3n). Madrid: Elsevier.
- Kaplan, H; Sadock, B .J. (1998). Sinopsis de Psiquiatría.(8ª edici3n). México: Editorial Panamericana.
- Luis Rodrigo, M T. (1997). Los diagn3sticos enfermeros: revisi3n crítica y guía pràctica (8ª ed.). Barcelona: Masson.
- McCloskey J, Bulechek G M, Moorhead S. Johnson M, Meridean M, Butcher H, Swanson E. (2007). NANDA, NIC y NOC, Interrelaciones.(2ª Edici3n). Ed. Elsevier Mosby.

- McCloskey J, Bulechek GM. (2005). Clasificación de Intervenciones de Enfermería (NIC). (4ª Edición). Madrid: Elsevier España S.A.
- Mejías- Lizancos, F y Serrano, M. D. (2002). Enfermería en Psiquiatría y Salud Mental. (2ª Edición). Madrid: Difusión Avances de Enfermería (DAE).
- Ministerio de Sanidad y Consumo (2002). Proyecto NIPE: Normalización de las Intervenciones para la Práctica de la Enfermería. Consejo General de Enfermería.
- Moorhead S, Johnson M, Maas M, Swanson E. (2009). Clasificación de Resultados de Enfermería (NOC). (4ª edición). Madrid: Mosby.
- Moorhead S, Johnson M, Meridean M. (2005). Clasificación de Resultados de enfermería (NOC). (3ª Edición). Madrid: Elsevier S.A.
- Mora JR. (3003). Guía metodológica para la gestión clínica por procesos: aplicación en las organizaciones de enfermería (Versión electrónica) Disponible en: <http://ediciones.diazdesantos.es/libros/mora-Martínez-jose-ramón-guia-metodológica-para-lagestión-clinica-por-procesos: aplicación en las organizaciones de enfermería>.
- Muney, M. (2011). Razonamiento crítico para alcanzar resultados de salud positivos. Nanda Internacional. Editorial: Elsevier-Masson.
- NANDA International (2010). Diagnósticos enfermeros: Definiciones y Clasificación, 2009-2011. (4ª edición). Madrid: Elsevier.
- Rebraca, L. (2007). Enfermería psiquiátrica y de salud mental. Conceptos básicos. (6ª Edición). Ed. Mc. Graw-Hill-Interamericana.
- Rigol A, Ugalde M. (2006). Enfermería de Salud Mental y Psiquiátrica. (2ª Edición). Barcelona: Elsevier Masson.
- Tejedor M J, Etxabe P. (2007). Guía de informes de Enfermería en salud mental. Barcelona: Glosa L.
- Vallejo, J. (1991). Introducción a la Psicopatología y la Psiquiatría. (3ª Edición). Barcelona: Salvat.
- Vallejo, J. (2010). Tratado de Psiquiatría. (2ª Ed.). Barcelona: Ars Medica.

Bibliografia

- *Orden SPI/1356/2011, de 11 de mayo, por la que se aprueba y publica el programa formativo de la especialidad de Enfermería de Salud Mental.*
- *REAL DECRETO 183/2008, de 8 de febrero, por el que se determinen i classifiquen les especialitats en Ciències de la Salut i es desenvolupen determinats aspectes del sistema de formació sanitària especialitzada.*
- *REAL DECRETO 146/2006, de 6 d'octubre de 2006, pel qual es regula la relació laboral especial de residència per a la formació d'especialistes en Ciències de la Salut.*
- *Ley 44/2003, de 21 de noviembre, d'ordenació de professions sanitàries.*

XARXA ASSISTENCIAL
UNIVERSITÀRIA DE MANRESA
Dr. Joan Soler, 1-3 - 08243 Manresa

Tel. 93 875 93 00
Fax 93 873 62 04

althaia@althaia.cat
www.althaia.cat